

Становище

**от проф. дпн Румен Иванов Стаматов –
Варненски свободен университет „Черноризец Храбър”**

на дисертационен труд за присъждане на образователната и научната степен „доктор” в област на висше образование: 3. Социални, стопански и правни науки; професионално направление 3.2. Психология докторска програма: „Обща психология“

автор Дияна Георгиева Видева

тема: „ОЦЕНКА НА РИСКА ОТ ЖЕРТВЕНО ПОВЕДЕНИЕ ПРИ ДОМАШНО И ПОЛОВО ОСНОВАНО НАСИЛИЕ, ПОДХОДИ ЗА ПСИХОЛОГИЧНО КОНСУЛТИРАНЕ И СОЦИАЛНИ ИНТЕРВЕНЦИИ“ с научен ръководител доц. д-р Миглена Кръстева-Иванова

1.Общо описание на представените материали

По избор на научното жури съм определен за негов член по процедурата за защита на дисертационен труд на тема „ОЦЕНКА НА РИСКА ОТ ЖЕРТВЕНО ПОВЕДЕНИЕ ПРИ ДОМАШНО И ПОЛОВООСНОВАНО НАСИЛИЕ, ПОДХОДИ ЗА ПСИХОЛОГИЧНО КОНСУЛТИРАНЕ И СОЦИАЛНИ ИНТЕРВЕНЦИИ“ за придобиване на образователна и научна степен „доктор“ в област на висше образование 3.Социални, стопански и правни науки, професионално направление 3.2. Психология, докторска програма: Обща психология. Автор на дисертационния труд е Дияна Видева – докторант към катедра „Психология“ във ВСУ „Черноризец Храбър“. Представеният от Дияна Видева комплект материали е в съответствие с изискванията на ЗРАСРБ, Правилника за приложението му и Правилника за развитие на академичния състав на ВСУ „Черноризец Храбър“. Включва дисертационен труд, автореферат и приложени публикации.

2. Актуалност на тематиката и целесъобразност на поставените цели и задачи.

Поставена в контекста на благоденствието, здравето и оптималното функциониране на личността темата за насието в отношенията и на възможностите за неговото ограничаване и справяне с последствията е от

особена актуалност. Тази актуалност се усилва още повече от съществуваща неяснота относно размерите на отделните форми на насилие, от ограничения достъп до услуги на жертвите и различните ценностни ориентации, както и на програми за превенции, образователни програми, проблеми със законодателството, методи за разпознаване и оценка на насилието, центрове за предоставяне на помощ в случаите на насилие. Предложеното изследване е посветено на оценката на риска от жертвеното поведение и на различните форми на психологични и социални интервенции, които се предоставят в процеса на прилагане на модела „4П“ в ситуации на домашно насилие и насилие основано на пола, с което по категоричен начин е открито неговото значение за обогатяване на разбиранията относно изследвания феномен и на пътищата за справяне с ефектите от самото насилие. Това, което придава уникалност на изследването е обвързването на конкретните интервенции и конкретните модели на консултиране в различните форми на прилагане на модела „ЗР“ в зависимост от оценката на риска и нуждите при отделните индивиди.

3. Познание на проблема

Изследването е теоретико-емпирично. Теоретичната част обхваща обстоен и задълбочен преглед на разбиранията върху изследваните конструкции – насилие, видове насилие (насилие основано върху пола и домашно насилие), причините за насилието и следствията от насилието върху интегритета и функционирането на жертвите на насилието. Представените анализи са задълбочени и основани върху позоваванията на различните съвременни теории, обособени са различни променливи, които предсказват различните форми на насилие. Анализите върху насилието са допълнени с преглед на последиците от насилието – причинените травми и техните разрушителни ефекти във времето. Силата на травмиращи ефекти е представена чрез зависимостта от силата на причиненото насилие, миналия опит, устойчивостта, и по обобщено чрез взаимодействието между рискови и протективни фактори.

Теоретичният анализ обхваща и проблемите свързани с отсъствието на ясно очертани стандарти за оценка и отражението върху конструирането на терапевтичните интервенции и предоставянето на специфични услуги на жертвите на разглежданите форми на насилие.

Също така теоретичния анализ обхваща и проблемите с оценката и управлението на риска, като ключов момент в избора на интервенции. Оценката на риска е разкрита чрез множество рискови фактори, които съставят съдържателния план и начините за тяхното оценяване, което съставя процесуалния план – процедурите и критериите за коректно оценяване на риска.

Като цяло представените анализи са изключително задълбочени и основани на емпирично удостоверими изследвания, което позволява да се очертае и концептуалната рамка на емпиричното изследване. По този начин цялото изследване притежава вътрешна консистентност.

4. Методика на изследването

Изборът на методите и методиките в емпиричната част на изследването са релевантни на основния замисъл, задачите и хипотезите. Методите, които са включени в изследването са:

- въпросник за проучване мнението за домашно насилие и ролята на институциите в защита на жертвите на домашно насилие (авторски въпросник);

- въпросник за оценка на безнадеждността на (Beck);

- въпросник за оценка на вината на (Otterbacher and Munz);

- въпросник за разрешаване на социални проблеми на (Heppner) – версия на автора.

5. Характеристика и оценка на дисертационния труд

Дисертационният труд е с обем 260 страници в основния текст, който включва 17 таблици и 5 графики. Структурата включва увод като въведение в изследователската тема, пет глави, заключение, приложения и литература. Литературата включва 178 източника, от които 122 на кирилица и 56 на латиница.

Изследването е структурирано в две части: Първата е посветена на темата за насилието, видовете насилие, причините за появата на джендър насилието и домашното насилие, ефектите от насилието в различните темпорални перспективи, оценката на риска от насилие и проблемите свързани с предлагането на услуги на жертвите на насилие. Втората е посветена на емпиричното изследване, и съдържа целите, задачите, хипотезите и методите на изследване. Резултати са релевантни на

изследователския замисъл и разширяват разбиранията върху изследвания феномен, което е отразено и в приносите на дисертационното изследване.

6. Приноси и значимост на разработката за науката и практиката

Приносите Дияна Видева са съдържателно обобщени и отговарят на проведеното изследване. Като цяло бих искал да отбележа следните приносни моменти:

-представено е оригинално разбиране на джендър насилието и последиците от това насилие върху функционирането, благополучието и здравето на пострадалите;

-очертани са специфични следствия от джендър насилието – промяна в самооценката, способностите за справяне, конструиране на смисъла, изграждането на жизнените планове, и изпитваните емоции;

-очертани са специфични следствия от джендър насилието върху справянето със социалните роли и генериране на модели на насилие, което поддържа проявите на насилие във времето;

-създадена е модика за оценка на домашното насилие, която може да бъде използвана в терапевтичен и изследователски контекст, създадената методиката обогатява възможностите за изследване на домашното насилие и организирането на терапевтични процес, насичен към справянето с тревмичния опит; методика създава възможности и за разпознаване и оценка на скритите форми на домашно насилие;

-предложена е концептуална рамка за превенция на домашното насилие.

7. Преценка на публикациите по дисертационния труд

Публикациите по темата на дисертационния труд са под формата на статии – 3 статии и 1 публикация: Наръчник за обучение на специалисти в сферата на човешките ресурси към публичната администрация. Разпознаване и насочване на жертви на домашно насилие, което свидетелства за научната стойност и практическо приложение на изследването.

8. Лично участие на докторанта

Дияна Видева е била редовен докторант към катедра „Психология“. Реализирала е самостоятелно цялото дисертационно изследване. Текстът, получените резултати и приноси са нейно лично дело.

9. Автореферат

Авторефератът съдържа основните постановки в дисертационния труд, резултатите и техния анализ. Считаю, че е адекватен на дисертационния труд и обективно отразява теоретичните анализи и основните резултати, представени в съдържанието на изследването.

10. Препоръки за бъдещо използване

Бих препоръчал изследването да се разшири по посока на развитие на инструмента за оценка на риска от насилие.

Заклучение

Дисертационният труд показва, че докторантката Дияна Видева, притежава задълбочени познания по темата. Смятам, че кандидатката отговаря на условията и реда за присъждане на образователната и научната степен „доктор“ по Закона за развитие на академичния състав в Република България, ППЗРАС, Правилника за развитие на академичния състав на ВСУ. След изтъкнатите аргументи, както и на цялостната положителна оценка за извършеното дисертационно изследване, предлагам на научното жури да гласува положително и да присъди образователната и научна степен „доктор“ на Дияна Видева, за което давам и своя утвърдителен вот.

10 11 2023 г.

Идготвил становището:

/проф. Румен Стаматов/

